

De Bilt, 25 maart 2024

Aan de Minister van LNV, dhr Adema

Betreft: **Beoordeling voorstellen Europese Commissie over hulp aan de landbouwsector**

Geachte Minister Adema,

Op 19 maart jl. heeft u uw appreciatie van de voorstellen, die recent door de Europese Commissie zijn gedaan voor hulp aan de landbouwsector in Europa, aan de Kamer gestuurd. Wij maken ons ernstig zorgen over een duurzame toekomst voor landschap en landbouw, en specifiek over de realisatie van de groenblauwe dooradering; we zetten die zorg hieronder uiteen. Graag willen wij hierover, op de kortst mogelijk termijn, met u in gesprek.

Over het proces

Met verbazing aanschouwen wij wat er momenteel in Brussel gebeurt en hoe gemakkelijk de vergroening van het GLB in hoog tempo afgezwakt wordt. De Europese Commissie past o.i. hiermee tijdens de wedstrijd de spelregels aan en haalt haar eigen Green Deal fors onderuit. Wij begrijpen dat de uitvoering van het GLB lastig kan zijn voor de landbouwsector, maar het gemak waarmee nu in een hoog tempo wijzigingen worden voorgesteld en doorgevoerd, is voor ons onbegrijpelijk en onacceptabel.

De Commissie stelt dat haar voorstellen gebaseerd zijn op voorstellen van lidstaten en boerenorganisaties. Wij vragen ons af waar dan de voorstellen van de natuur- en milieu-organisaties zijn, of die van andere belanghebbenden, zoals bijvoorbeeld de waterschappen of de koplopers? Waarom wordt er niet meer tijd genomen voor een afgewogen oordeel over de commissievoorstellen via een impact assessment en een afweging van de belangen van alle betrokken partijen? De lidstaten krijgen nu een week de tijd om op de voorstellen te reageren en worden geacht om ze op deze korte termijn goed te keuren. Dit is ongekend in de geschiedenis van het GLB en wij zijn dan ook van mening dat dit alle democratische spelregels met voeten treedt. Wij verzoeken het kabinet dan ook om de nu voorgestelde maatregelen eerst aan het Monitoring Comité van het NSP-GLB voor te leggen, voordat zij daarover een standpunt inneemt in Brussel.

Daarnaast is zes jaar geleden, toen gesproken werd over de financiële kaders voor deze periode, de minister van Financiën akkoord gegaan met een vergroot budget voor het GLB, omdat de middelen gemotiveerd werden met de vergroening van het GLB. Bij de eerste discussies over het GLB voor deze periode werd er al e.e.a. afgezwakt. En nu is dat nog meer. Hoe ziet de minister dit in relatie tot de eerdere toezegging aan de minister van Financiën? Met name ook omdat doelbereik op thema's als natuur verder weg komt te staan, met mogelijk grote financiële gevolgen.

Over de procedure

Wij onderschrijven de mening van het kabinet dat de snelheid waarmee de Commissie haar voorstellen nu wil doorvoeren, zonder precedent is en dat daarmee een beoordeling van die voorstellen op alle relevante punten (met name doelbereik en uitvoeringskosten) niet mogelijk is. Ook schrijft het kabinet dat snelheid niet ten koste mag gaan van zorgvuldigheid, daar kunnen wij ons volledig bij aansluiten. Het kabinet geeft in haar brief niet met zoveel woorden aan dat zij deze mening toegedaan is, maar laat wel doorschemeren dat zij twijfels heeft op dit gebied. Het kabinet suggereert ook dat een prioritering van de nu voorgestelde wijzigingen noodzakelijk is. Wij delen die mening en wij horen graag hoe het kabinet zich deze prioritering voorstelt, inclusief bijbehorend impact assessment.

Wij delen ook het zorgpunt van het kabinet dat doorvoering van de nu voorgestelde maatregelen zal leiden tot hoge uitvoeringskosten en verlies aan kwaliteit van de uitvoering. Het kabinet suggereert daarom om de nu voorgestelde aanpassingen van het beleid gefaseerd in te voeren; daar zijn wij het zeker mee eens, mede gezien het feit dat RVO momenteel al overbelast is en nu al nauwelijks in staat is om de invoering van het nieuwe GLB te organiseren. Wil het kabinet die uitvoering van het GLB niet verder onder druk zetten, ook op de punten die de landbouwsector wel gewillig zijn, dan zal zij hier bijzonder voorzichtig mee om moeten gaan.

Over de inhoud van de voorstellen

De voorstellen van de Europese Commissie komen in grote lijnen neer op afzwakking van een aantal Goede Landbouw- en Milieucondities (met name GLMC's 5, 6, 7 en 8), die als voorwaarde gelden voor het kunnen verkrijgen van hectaretoeslagen. Daarmee komt de vergroening van het GLB fors onder druk te staan.

Het kabinet heeft de Kamer al eerder bericht over de afzwakking van GLMC-8, die gaat over de verplichting voor boeren om 4% van hun grond braak te leggen in het kader van biodiversiteit en waterkwaliteit. Wij betreuren het afschaffen van deze verplichting. Wij zien graag dat boeren in dit geval wel degelijk stikstofbindende gewassen of vanggewassen op die grond gaan telen, of een combinatie daarvan. Met het onvoorwaardelijk schrappen van de verplichting van de 4% braak wordt o.i. het kind met het badwater weggegooid.

Een bijkomend negatief gevolg is dat het schrappen van deze bepaling ook de aanleg van landschapselementen zal vertragen. In het Aanvalsplan Landschap zijn hier algemeen onderschreven doelstellingen over opgenomen, deze doelstellingen dreigen door het schrappen van de genoemde bepaling uit beeld te verdwijnen. Dat betreuren wij ten zeerste. Ter compensatie van het hiermee gepaarde verlies aan doelbereik, stelt de Commissie voor de lidstaten te verplichten om in de ecoregeling een maatregel voor niet-productief areaal aan te bieden en om de aanleg van landschapselementen te stimuleren via de ecoregeling. Wij zie de toegevoegde waarde van dit voorstel niet en onderschrijven de reactie van het kabinet dat dit opnieuw hoge uitvoeringslasten met zich mee zal brengen.

De versoepeling van GLMC-7 (die gaat over het belang van vruchtwisseling) doet afbreuk aan het halen van de doelstellingen op het gebied van natuur, klimaat, water en biodiversiteit.

Het overlaten van de invulling van deze GLMC aan de lidstaten zal ertoe leiden dat er in de praktijk weinig zal gaan gebeuren op dit gebied. De bepalingen die hierover nu opgenomen zijn in de tekst van de EC zijn veel te vrijblijvend en leiden nergens toe. De bepaling dat gewasdiversificatie ook gezien mag worden als invulling van vruchtwisseling maakt het er alleen maar erger op. Daarmee kan het positieve effect van deze GLMC voor natuur, klimaat bodem en water voorlopig wel vergeten worden, inclusief de bijdrage aan het doelbereik op deze gebieden.

Hetzelfde geldt voor GLMC-6 over het belang van minimale bodembedekking. Wij begrijpen het argument vanuit de landbouwsector dat er met bepalingen als deze gesproken kan worden van kalenderlandbouw en dat dat lastig is voor een boer. Maar het flexibel laten invullen van deze GLMC door de lidstaten op advies van de landbouwsector betekent feitelijk het schrappen van deze GLMC. Wij zouden voor willen stellen om deze bepaling op een andere manier aan te passen door de periode waarvoor hij geldt te verruimen, bijvoorbeeld tot 1 november.

De bepaling dat de lidstaten zelf mogen bepalen voor welke gewassen GLMC 5 (erosiebescherming), 6 en 7 gaan gelden, gaat veel te ver. Dit zal leiden tot een grote mate van willekeur in de landen van de EU en tot keuzes die afhankelijk worden van de invloed die boerenorganisaties op hun regeringen hebben. Ook hier is sprake van een duidelijke renationalisatie van het GLB. De vraag is of dit de richting is die alle betrokken partijen samen op willen gaan. Dit zal ook druk gaan zetten op het gelijke speelveld binnen de EU, waar door landbouworganisaties altijd met veel vuur en passie voor gepleit wordt. Dat speelveld verdwijnt hiermee uit beeld.

Afrondend

Met de vermaatschappelijking en vergroening van het GLB heeft dit alles ons inziens weinig te maken. Onze organisaties hebben ernstige bezwaren tegen de nu voorgestelde wijzigingen van de conditionaliteit en wij zijn van mening dat hier eerst een goede discussie over gevoerd moet worden in het nationale Monitoring Comité, alvorens Nederland hiermee in kan stemmen.

Wij willen daarom graag zo snel mogelijk met u in gesprek over een doordacht en duurzaam GLB en danken u alvast voor een speedige reactie.

Met vriendelijke groet, mede namens de onderstaande organisaties,

Dr. Ir. H.H. (Hank) Bartelink,
Directeur-bestuurder LandschappenNL

Mede namens:

- Vogelbescherming Nederland
- Natuurmonumenten
- WWF Nederland